

ШАЛЫПКЫН ХЕМЧЕГ АЛЫРЫН НЕГЭЭН

Тараа шаанырын болган скелда-рым, тараа арыглаар база кургадыр мамналарын чаа дужутту худуун адырдыга белеткээр талаан-биле ажыды Чоюн-Хемчик районун колхозтарында болган совхозтарында кедергей багай чорудун турарынын дугайы улусчу контроль органдарынын хыналдазында илерөө. Илчанган бо айтыртын чокста чаа республиканын Улусчу контроль комитетинин хуралына чугааланган Райуускомунун кезде ажылдагы оргелели (начальник эш Яков, кол агроном эш Петров), колхозтарын болган совхозтарын дуруткучулары база специалисттери бо чутгаа ажыл-агый хемчеглерин дика багай боттадырм турарын хуралга демдагезен.

«Алдан-Маадыр» совхозта шаандык оргижирөөн бодун ийн шаанын яла-буру бокар, урелген тараа кудуру дуй алы берген. Ол ишканалында тууду материалдарын, демир-дос эскиндерин, минералдыг чемичивидилерин, мал чеминди артымыларын кайы тамаан чок октагылашкан чыткылаар. Шаанын шилудке чуту бокур бо унуштер эидере унген. Шаада артан хей тараа база бар.

Бо ажыл-агыйга тараа скелды тударына 50 муң рубль, тараа сайгарар арыглаар шылду тударына 20 муң рубльди тускайлап берген турган. Амгы уеле скелдын халанын тударынын, тараа сайгарар шылду бетоннаарынын 50 хире хуузу кылды алган. Ол тудуларын бо чылын ажылдага кивирген панаанан болза-даа нинда ажыл чоруйа турар.

Ол-ла совхозтун скелдында ийн тонна доцера алаа-ла чыгар, ол хирелинде сугаттыг черини хей

чептерини тайладыр талаан-биле даэштиг хемчегер албай.

Районун ажыл-агыйларына тараа шаанырын болган скелдарын, тараа арыглаар база кургадыр мамналарын чаа дужутту худуун адырдыга белеткээрин багай контрольдааны дээн Чоюн-Хемчик райуускомунун кезде ажыл-агый оргелелинин кол агроному А. Н. Петров

КУУСЕЛДЕНИН ХЫНАЛДАЗЫ

Кызылдын столоваалар болган рестораннын трезн бодунун бугурен продукциязына уурмектен садар ортектери дугаайы база ажылгап турарынын дугаайында республиканын Улусчу контроль комитетинин бо чылдын июньда унуштер доктаалы мында кайтар кууседин турарынын дугаайында хыналданы чоруткан, оон туунели комитеттин хуралына база катап чугааланган. Кызылдын столоваалар болган рестораннын трезн (директору Л. И. Фридриков) республиканын Улусчу контроль комитетинин устуде айтырымга хмаарышкан доктаалын багай кууседин турары хыналдадан илерөөн.

Малыга совет салгынын чурумун № 6 столоваала (директору Е. И. Харченко) каржыны-биле уреш турган. Кызыл черини чедир салын бермес таварыштыр бар болгулаан. Чижээ, дагаа чургалып нотаан согуланы 25 грамм, дагаа ээтиг, далган ускен мууну 25 грамм чедир бербей турган. Оске-даа черини чемичикчилерге чедир бербей турган.

«Чодура» кафе, (директору Д. А. Крайшник), № 10 столоваала, «Улус-Хем» ресторана (директору А. И. Званка, Э. М. Попович)

тү республиканын Улусчу контроль комитети доугуттай. Республиканын Кезде ажыл-агый министрствозунун талаанда бо чутгаа ажыл-херекке контрольдун куштедиреринин дугаайында кезде ажыл-агый министрини оралакчыын М. А. Хабублатовтун оралакчынын комитет кичаангейге алган болган шалыпкын хемчегерин алдырын негээн.

Оларда чажыт чүве чок

Төөгүлүг чарлаан тоску беш чыл доостур чокшудулаан. Совет индустриянын чоргаралы болу берген муракчы бугуруле коллективтери планнаа бугу чүвүлдерини шагала-ла долдуру куусулупкен ийнеке, ам доостурини амрында келген. Улангыт электрон кууштурууну чемичикчинин кайгамчык болган. Белеткен болуштарын продукцияны улуу бугуруле чуртуу улуу ажыл-агыйнын хире-жугаалдынын төөгүлүдө бир-ле дугаарында беш чыл планын бугурулуучу хемчегелинин болуш куш-ажылдын бугурулуучу эстуренинине талаан-биле төлевилетинге хуу-сазынган каш ай мурунда куусулупкен.

Ам-даа дыкка хей адырлар продукцияны немей эстуренинине талаан-биле планда кердигининде амке белик темпчилер болуш турар. Электрон улеттурууну оон даяр боттарынын беш чылын прибор кылгычылар, баш болган микробиология улеттуруу куусулупкен деп барган.

Беш чыл ам-даа доостурбаан, илчанган оон туунелинде унуштер ам-даа элек. Бичаалажык ажыл-агый тургузулуучууну ол үе-чазды чуртуу муң-муң чаа бугурулелер болуш нестер-биле байыткан, хей-хей депшилелген, чаа-чаа темпчилер чорудулаарга амчыларды берген, бугуруле оргинизааарынын амгы үе хемчегерини балдыккан.

Продукцияны шынарын башкарарынын комплекстиг системаны муракчы заводтарда ажылдап кылгай болган илерөөлүг нестерде турар.

Улусчу инниативанын эртенезин кайгамчык патриоту эгезинчиинери-биле долдуруган, социализмга чарыштын практикалык тоску беш чыл хей чаа чүвүлдерин киргеген. Продукцияны бугуруле керуудегерини болган оон шынарын эжжигдеринге сонуургалдыг муракчы ажылчылар кай-ажылдык специалистер куш-ажылдык сайзырадыг аргаларын профессия талаан-биле болган саналаан-лаа турар. Ол аргаларын ажылдарын ийнеке бугурулеинин амчытын жоккуду-биле белдип турар. Чарын муракчыларын дуржуудаан-амас уткаан-биле алдыга, кудурун байлаа, национал улут байлаа-тыр, оон өткөк-уесиан болган ужу-дузанын рубльдер-биле илерелдир берге.

Ставановчу шимчезинин ажыл-агый тургузулуучу демеилерини белдеринге айны хире улуу салдарын чедиргени улут салгалдыг ижжиглер сактап чорур. Ол шимчезинин Добрянск «Центральная-Ирменев» шалтамына 1935 чылдын августуң сомуң дунезинде турттууген. Илчан амнык дэжик А. Ставанов алдык хемчегер ээлегер дургузуна

О. У. Салчантын хыры 60 ишкан. Пенсиллаа-даа ол амчыл чок олурбаан. Очур Успунвич өскен, терзин Бай-Тайгазынын «Тээли» совхозуна чыган, чыын чор суггары, сизген немиз амчылдап негээн.

О. Салчан инитинин малынча 12 тонна нотаан сизгини немиз белеткээн. Ол оон кырынча 8 тоннаны немей белеткен, 20 тонна чедир дээш шууругу ажылдап турар.

— Улут Терзин чуртууга бот-анымлы-биле оон хөгжүүрунге шыдаар шаам-биле ажылдап бээр дээш кызыман хеделип чорур ашак мен, ымчанган калыман-на эки болза, мөөн сонгаар-даа чуткулдап ажылдаар мен—деп, ол чугаалап турар.

ЧУРУКТА: Очур Успунвич Салчан амчыл үезинде.

А. МЕЛЬНИКОВТУҢ ФОТОЛУ.

КОЛ ЧУУЛ—ДЭЭШТИИ, АЖЫКТЫИ

Бугу чуртаазы ишкан, бистин района улусчу контрольдун бөлүктери СЭКП-нин XXIV съездинин шимтирлерин удурууга болдуруган, партиянын болган чакытын ли-рективларын боттаныштар талаан-биле партия, совет органдарга дээштиг дузаны чедирбилаан, курне шаанынын болган социалистиг худуулелерин кууседирине, курне шаанынын саргыла-чурмув бижылаарына, социалистиг өнүккөргөини камгааларына чыгаланган чамдык хемчегерини ап келген.

Бо чутгаа ажыл-херекке района улусчу контролго 14 бөлүк, 30 постузу, оларга хаара туттулган 166 контролдер-лар улут күш боон турар. Олар план Бугура доктаамал чорудар хыналдадан-биле чегерелештир кезде ажыл-агыйнын канды-бир чутгаа кампаанялары чоруп турар үеде өлчө

малдын баш санын камгаалаар, оон менди тургуза талаан-биле хемчегерини база ап турар. Маана холбоштыр тускай рейдлерин чоруткан. Оон туунелинде боттарынын ханынага чогу-биле малды чидирген, хорамчага таварыштырган маачыналарын 27 инети, 89 койну, 4 чыгыт малды болган 1030 рубльди ажыл-агыйларга агитирип берген.

Контроль бөлүктеринге ажылчы чонпарын киргенине чагаа хомууларын ийн-биле 30 хире азыл-буру хыналдаларын олар чоруткан. Оларда айытылган чептерини чайладыр талаан-биле хемчегер база алынган. Контроль бөлүктөрүнүн ажылчыга кол чутуу хыналдаларын дээштип, амчытын болуу дээрин бистин контролдерларына өкк билди.

Илчалажок районга улусчу контролдуң чамдык бөлүктери ам-даа чогуур негелдеге чедир ажылдавайн турар. «Коммунистиче орук» колхозта болган район төвүнүн чамдык коллективтеринде бөлүктөр бугурулеини экономикалыкче ханылап кирбес, тускай рейдлерин, хыналдаларын өлчөп чорудуп, чептерини чайладырмиче утганган хемчегерини чет-шеш ап турар, оларда амчыл-ишчилерини контроль амчыл-иче кошкак хаара туткан.

Районун улусчу контроль комитети, оон чер-черде бөлүктөрүнүн постулары тоску беш чылдыг чемичикчинин доостур дээн база СЭКП-нин XXV съездинин төлөтпиг уткуру дээш амчылч чонпарын кууженишкенин үүле хероонго төлөтпиг үлүүн киргелдир-биле ам-даа улам шудуругу ажылдаар апаар.

Н. ЧАЛЗЫРАЙ, Эркин районун улусчу контроль комитетинин даргазы.

ОНААЛДАЛАР КУУСЕТТИНЕР

Республикада «Сельхозтехника» каттыжымшыкынын сайбарлары бо чылдын бирги чартында социалистиг худуулелерин, планниг онаалдаларын кууседир дээн арамынча чарышты калбартаан.

Чааанада «Сельхозтехника» каттыжымшыкынын септелге мастерсклазынын коллективти бирги чартык чылда эки кергүдөгүлери чедир алган: продукция сайгарынын планы 103,4 хуу, куш-ажылдыг бугурулуучу 106,6 хуу куусеттинген. Продукция өздүлөвүн бо ирүүзү куш-ажылдын бугурулуучуну белеткенинде чедип адылган. Мастерскла коллективини өрткөк 2 кварталда 87 тракторун, 30 комбайнын, 67 автомашинанын, азыл-буру марканын, 200 ажыг шимчедикчилерин септөөн. Техниканы өш-шанда, эки минералдыг кылдыр септөөнүн бугурулгенин муракчылары: слесарьлар Х. Дыртыр-оол, Ш. Шакар, токар В. С. Немков, дарган И. С. Зайцев оларын киргеген улут-хуузу улут.

Кызылда «Сельхозтехника» каттыжымшыкынын механ-изацияланган отурады кезде ажыл-агыйга улут дузаны чедирип, бирги чартык чылда алган социалистиг худуулелерин 137,1 хуу куусеткен. Колхозторга, совхозторга 20 муң тонна органиктиг чемичикчилерини септүүн чедирген болган 2,6 муң га

шадерге минералдыг чемичикчилерини токтон. Унуштерини хемичик камгааланын 43,2 муң да денекерге чоруткан. Ол ажылдарга механ-изаторлар Е. Ф. Алексеев, А. П. Болкин, В. П. Буулар олар шынараан.

Кызылда «Сельхозтехника» каттыжымшыкынын дерига-монтаж участыго районнын дыкка хей фермаларына дериг-херекселерин тургузган. Тес-Хем районун «Чодура» колхозуна 120 баш инек кирер калканы дээрэн, Танди-да ССРЭ-нин 50 чылы аттыг совхозта, кезде ажыл-агыйнын Дуржууга станицасында мал чемичиге сизгенен даган кылдыр агрегаттарын, Эркинниг Нарында, Тандынын Тока агыт, Кызыл районун «Кара-Хаак», «Шамбалыг» совхозторда мал чемини белеткээр пестерин тургускан. Бо участо-тун коллективинде О. Момбу-жай, А. Свердлов, Ю. Зеников, В. Уланов, Ю. Климов олар бугурулгенин муракчылары боон турар.

Эртен чылын агар-бой-дустун байдалы тарымча чок болганында «Сельхозтехника» каттыжымшыкынын мал чемини белеткээринге база кирешкен. Илчанган кыжын септелдеге кирер ужураут тракторлар ол үеинден чорудуп, чүгө чазын септелдеге кирген.

Республиканын «Сельхозтехника» каттыжымшыкынын планниг доозуктуу чылдын коллективти онаалдаларын кууседиринге бугурулган.

М. ЧЕРНЫИ, республиканын «Сельхозтехника» каттыжымшыкынын да план-экономика оргелелинин начальниги.

КАҢ ДУЗАЛАКЧЫЛАР

Москва областа «Заречье» совхозтун теплика комбайн-надында куш-ажылдыг бугурулуучу үч катап өскөн, ол чорук оргоаларын эстурип сайзырадырмиче чаа машиналар комплекзини амчылдыгынын амчында чедип адылган. Кезде ажыл-агый машина турдуукуучу В. П. Горький аттыг Бугу-завел эртем-шеничел институтунун амчылдыгы чылары СЭТА-нын корреспондентинге минаар тейибир-лаан.

Тоску беш чылдын чылдарында чуртта чыткычтар шыл ийн катан өскөн. Оларга шөл амчылдыг чидиккен аргаларын чоруткан.

Чорбө ажыг чүлү азыл-буру машиналарын комплексини институтун тургускан чоруду берген холууларын белеткээрликке эгезини дужут ажаан амчылдыгына чедир кол-кол амчылдыг хол-биле

кылар куш-ажылдыг машиналар системалары-биле солдуур аргам берип турар. Чижээ, тускай агрегат чорунуң доостур белеткен, шакта чорбө ажыг тонна холууларын терек кырында болза-бурамын турар. Бичежк механизациянын херекселери, чир чара-рынын болган чемичикчилерге машиналарын погажыларын куш-ажылдык чыгында чыгында турар. Хол-биле болган механ-изация-биле халелдерер азын каш тергегежерте ком-плексте кирип турар. Оларын дуузам-биле ортаа ажаан ап турар үеде элэни беликче кел-дуруп угуу-аа, шыжалга черлерине продукцияны да-жылга чедире-даа болур.

Чуртун улеттуруу ол мажера-ларын бугурун үндүрүп эгел-лей берген.

XXV съезду КПСС - ДОСТОЙНУЮ ВСТРЕЧУ!

ПРОДУКЦИЈАНЫН ШЫНАРЫ ДЭЭШ

КАРЕЛ ССР, СЭКП-ини Карел обкомунун бөрөө Петро-заводскин Март 8 аттыг шыл-лаш фабриказынын бугурун үндүрүп турар продукцияны бөлүктөрүн беликче чазып-биле парторганизациянын амчылдыг дуржуулганын дугаайында айтыртын чугаалажып көргөн. Продукциянын 96 ажыг хуу-ун баштайгы кергүзү-биле дужаан турар деп атаа демел-дээн. Чехтерге бугу-ле бугурун чүвүлдерин берги катарынын кыларын унелэн, а продукциянын дорт хемчегеринге күнү-нин Шынар демээ тышкан. Ам дорт чыл илтидеге про-дукциянын шынары кууд деп чыгыс-даа негелде болбаан.

Коммунистиче кууженишкенин амчыны тоску беш чылдын дургузунда фабрикага 22 технологиятуу чорудулаарын сайзыраптайгышкан, тос технологиятуу болган зымаада операцияларын механизаастан ажаан автономчылган.

СЭКП-ини XXV съездинин төлөтпиг уткуру дээш бугуруле-геринде социализм чарын калбарган.

ЧУРУКТА: шыл-лаш фабриказынын муракчы амчылдыгы: хемичикчилер (солгай талаанда оон талаандагы: хемичикчи А. Лисиница, шимчедикчилер Л. Чайкина болган Л. Воронова, фабриканын партком секретары Л. Рыбинкова, чалбарышчы Е. Костюкович болган Г. Бусарова. (СЭТА-нын фотохромжылы).

ДОПЧУЗУ-БИЛЕ

ЗООЛОГИЯ КОМБИНАДЫ

Хабаровскиде Биракы Чөөнүктүгү зоология комбинатында Аңды далайын эриктенди...

— Буур адимдарына, а ошман хооууну азыты-мелегерлерин Японияга 1972 чылдан...

— Ол үчүн бээр Японияга 85 муң азыты-мелегерин салып чоруткан, аларын Казахстан...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

— Бойдукка каража чөлөр-бес дөш, дийрэг аймактарына болгаш куштары тууралык...

ӨРТ АЙЫЛЫН БОЛДУРБАС

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлени бодунуң хуралына дүжүт ажаап алымшынын база мал чөмчүн белеткенинин үзүндө өрт талазы-биле айыл чок болур чоруну күштелдир дугайында айтырыгы чугалаанып көргөн.

Көдө ажил-агыл техниказы, хову турлаглары, тараа шаңыры, колхозтарын болгаш совхозтарын скарларын, тараа хулаап алыр черлер өртке удуз кемчелер талазы-биле четпес белеткенин дээрзин ол хуралга дедгелдэн.

Уаут-Хем, Танды, Баа-Хем, Чөөн-Хемчи районнара комбинаттарын, тракторларын, сизген кезер, ажаар машиналарын болгаш өске-даа техникаларын хей нуруузу өрт өжүр херекселер-биле хандыр-тышмаа, электродерилге болгаш шимчеликчилерин оттуулар чүүл бөрү черлеринин системаны өртке удуз негедеге дүшпей турар.

Ажил-агыл-агылдарын хей нуруузу тараа шаңыры, белеткен сизгенни өрттен камгалаар талазы-биле кемчелер ажаап кылдын-маза.

Ажаап алымшкын массалык өгелдеринин мурунда болгаш мал чөмчүн белеткенин үзүндө өрт талазы-биле айыл чок болурун хандырып турар кемчелерин алырын Көдө ажил-агыл министрствозунга, «Скотпром» треске, райүүс-компарга хулаоткен.

Тусбайлаан фонд өзүгаар «Сельхозтехника» район салбырларына өргөжөк чугула санын өт өжүрүчүлери, аларын оыктар чүүлдерин, шлагаларын, өрт өжүр херекселерин өске-даа техниказы 1975 чылдын август 25-ке чедир өөрүтүп чорудуу республиканың «Сельхозтехника» каттыгышыныкыга хулаоткен.

Райүүскомнарга, колхозтар болгаш совхозтарын удуз-тукчуларына хулаоткен болза: өрт өжүрүчү херекселери-биле ажаап алымшкын техниказы хандыра, электродерилдер, чаар, кыпсыр чүүлдер системаларында өртке удуз четпес чүүлдерин чыдадыр, кывар-чаар материалдары кадалааларын болгаш дажырын чурумтулар;

тускай өрт постуларын болгаш таңымдарын тургузуп тургаш, ажаап алымшкын үзүндө өрттен тараа шөлдери хонду камгалаар ажылы органиастаар;

дүжүт ажаап алымшкын кээринин үзүндө механизаторларын болгаш өске-даа кижилерин өртке удуз кемчелерин дүрүмүгө өөредирин 1975 чылдын августта органиастаар;

тараа шаңырын, хову турлагларын, өске-даа объектилерин өрт өжүрүчү баштайгы кемчел алыр херекселери-биле хандыра, өрт айылы болдурбас байдалды тургузар;

өрт кыска хуусаа иштинде өртке удуз бар техниканы болдурбас.

гаш өрт-техника четпегелдештишкенин бурун белен байдалга тургузар база өртке ажи тура дружиналарында дайынчы бөлүктөрүн тургузуулар;

сүт узар болгаш сүт бээр тургузууларын ажычын байдалга тургузар, аларын шлагалар-биле четпегелдер, илчачыларын ажыгыларынга шынтыгы контролду тургузар;

өрт өжүрүчү кезектеринин дузалал автомобильдерин өрт техниказынын херекселери-биле четпегелдер база дайынчы бөлүктөрүн тургузуулар;

Сары-Септин, Туранын, Шагаан-Артынын, Тээлини, Тоора-Хемини, Самагалдайын, Балгашын, Эриинин өрт өжүрүчү эвээш санын кемчелерине тараа ажаап алымшкын үзүндө органиасталарын, бүүрүчүлери, чуртталгалык черлерин өртке удуз демисежирин ажи тура дружиналарынын келжүгүнүн дежурныйлашкынара хаара тударын база айтыган.

Өртке удуз ажыкдар кезектеринин болгаш отрядтарын дайынчы бөлүктөрүнүн бот-составынын саны эвээш болгаш четпес эвээш болуп турары-биле холбаштыр аларда кижилерин ажаап алымшкын болгаш мал чөмчү белеткээр ажыкдарга чорутпас.

Тараа ажаап алыр техниказын, тараа кадалаар болгаш кургандыр, арыглар черлерин, хову турлагларынын өртке удуз кемчелеринин калдык байдалды турарынын талазы-биле шынтыгы контролду тургузуурин Тыва АССР-ниң Иштиги херектер министрствозунга хулаоткен. өөт-биле кады өрт талазы-биле айыл чок болурун чурумунун күөстөйин турар кижилерге мааарыштыр администрация талазы-биле кемчелерин брутун-биле хулаоткуну чугула.

Илчачылар чө-чөрин совет органиастары, ажил-агыл черлеринин удузтукчуларын бо талазы-биле боттук кемчелерин ап чөртүккан турарын чугула.

Чер-черден

АРХИВТЕН ЧОРУДУЛГА ПУШКИНСКЕ ГОРЫ.

(«Правданың» корреспонденттери И. Виноградов, Михайловский А. С. Пушкинниң музей-заповеднигине чаа чүүлдер келген. Ылаа ССРЭ-ниң кино-фото-документтеринин күрүне архивинде тымдалган, дайын чыдарынын фото-чуруктары болгаш кинокадрлар бар болган.

Ол чуруктарда Пушкинниң чоруп турган черлеринин фашистерни үндүр өлбөткөнүн соода чуруктары: Успенск дугайында буунадуу, шүлүктүң өртөнгөн бажыны, парктарда онгулар болгаш трамшьялар бар.

Пушкинниң чоруп турган черлеринин 1941 чылда камгалаанын дугайында киноленталар архивтен база тымдалган. Ховар фото-чуруктары болгаш кинокадрларын музейдиң дегелгезинге кийрер.

КОНСТРУКТОРЛАР САГЫШ САЛГАННАР

Львов. («Правданың» корреспонденттери В. Васильев.) Газ аппараттарынын илаа заводу галтын чаа палаталарын үндүрүп эгедей берген. Амидралдык ол аппараты мурбунда турганарындан тургузуунуң амыт үгө хөвир-биле болгаш эвээш кам өске таарымчалык чүүлдери-биле ылгалдыг. Ол аппаратта тускайлаттырган таарымчалык тургузуучулук немелде кызар черин кылган. Кывар чүүлү фото-документтеринин күрүне архивинде тымдалган, дайын чыдарынын фото-чуруктары болгаш кинокадрлар бар болган.

ЧУС ЧЫЛДЫН ОРУНУН ДУГАЙЫНДА ФИЛЬМ КИЕВ. (СЭТА).

БАМ-ның тудууна тартырган Киевтиң киноматографистеринин документалдык чаа фильмин «Чер иштинде орук» деп алаан. Ол фильм БМ-да чер иштинде хай километр оруктарын тудуу-биле чедип келген Украинаның метро-тудуучуларынын дугайын көргүзүп турар. «Республиканың БМ-да ажаап турар анык оолдарын болгаш уругларынын дугайында авторларын баштайгы кинола оол болур-дур.

ССРЭ-НИҢ КҮРҮНЕ ШАҢНАЛЫН ТЫПСЫРЫНГА

Азербайджанның уран чүүлүгүн аалдар ажаап алымшкын. ССРЭ-ниң уран чүүл академиянын корреспондент кезигүүчү О. Г. Эвээрдушту мштан кылган «Уениң дөрт өңү деп скульптуралык композиция, «Студентка» болгаш «Анык кижиниң портрет» деп ажаап алымшкын, ССРЭ-ниң Күрүне шаңналын тыпсырынга депшигирген. ЧУРУКТА: Омар Эвээрдушту «Уениң дөрт өңү деп ажаап алымшкын» чынында. (СЭТА-ның фотохрониказы).

Гросмейстер-биле интервью

Август 18-те Италияның Миланга бомбресектиң эң шымырак гросмейстерин чыгып келгеш, боттарынын аразына ойнап эгедей берген. Анда дөдө чемпиону А. Карповтуң киржигежик ух маргалааны улам солау болдурары чугаажок.

Анык чемпионну дугайында чөөкча чаа Э. Гуревка гросмейстер М. Тайманов-биле интервью кылган.

Марк Евгеньевич, өрткен чылдын Спасский биле Карповтуң союгу салгыларын коор аргалы болган мен. Ынарага чөөкчү өң бир дугаар салгы (сөү амыг дедегей чемпиону чынычалык алыр алган) соода камды абыр алган хазы баарынын Силерден далаан болгай мен. «Карповтуң чедикшинин чуну-биле тайлыбыраа болур силер?» деп баштай салган айтырым ол. Мен мччан Силерниң арнында ара аймаараан хөвирин херелдери муртунна бергенин эскерген мен. Силер холдарындарың чаа туптушаан, «Ажым-биле чугалаарга, херектин журун орта билди шыдаас-тыр мен. Ужуражымшыкка көргөскө түшөр ала хуулаагыны шыкап-тыр» — деп хазымы билдирди. Ылчачан богун Силерге «Карповтуң чедикшинерин чыдаагыны чүдө» деп айтырыгы хазымыраа эвээш чык турган ишкан боор аз Тайманов. Чугаажок. Оон бээр шыдырааның удуз болуучушунуң-биле холбашкын бүүдү чык эртти. Оларныкы далаа хойуну. А Карпов ойкычтың чедикшинеринин дугайында улаа-дараа бойд сөзүңүз мен. Ол, хамкыт мурнай, оң таланттын болбайн канчаар! Оң-биле

ЕЗУЛУГ ЧЕМПИОНЧУ БУДУШ

спортчу демиселчилеринин бирээси. Оң Корчой-биле ужуражымшкын салгып көрдүр далаа. Тудуучушун төңүр турда Виктор Корчой ила улаштыр күштү согууну берип, барык демиселчилерин кырыла келген. Ам-даа 3 салгы артыкан. Артында-ла салгы-сеткилдик ундарына хөмө басып келген ишкан салгындар. Анык кордакчыга аажок берге байдал тургустунуп келген. Оң кадында дуржудалыг удуз-ламыкчыны дээрде демисел чылгелген тудум, ойнаары улам күштелир чынып-сынып чок шынарлар-биле шагаан тура сургажан шыдыраачы. Тудуунада чүү болмай ишчилер? Артык салгыларда Анатолый чедикшинин холдериниң калдык-да аразыны Корчойга бербээ. Оожук, бүүрүлдиг, классиктиң оюн. Дүрүм дугаар тылаалы.

Ол шынарлар болуп көчүт сайыраачыг талаларың өзүп кел чорган. Хөвиртен тоолда чүдө деп дөдө хөмчөз чок оң ады алгы бергени таварыла эвээс. Ол Р. Фишер-биле илчачы аразында ойнаа болза көрөм.

Марк Евгеньевич, шыдыраа ойнарындан оттадан америк гросмейстер моон соңгаары чуртталгалык болуучу инак хөдөш-шыдыраа чөөк болуучу мас-тыр дөш катан ойнап эгедей берген — иламы байдал тургустунуп келген дажык. Оң Карповка, «чедикширин» калды аргалары барыл? Силерниң болалык-биле алырга, ам болур шүүдө ужуражымшкынара, бөр эвээ Фишер чедикшинин ойнаса, 1978

чыла Карпов — Фишерниң аразына маргалаа төнгөн туруп болур бе? Тайманов. 1978 чылдын Фишер калдык турары менээ билдинмес-тир. Ынчалза-даа ол «72 чылдын Фишерниң күштүгү болуп шылаар деп бе?» А үш чыл өрткен соода Карповтуң калдык турарын баш удуз чугалаан болур. Ол улам күштүгү алаар. Амыг демиселчилер оравчок белди бээр. Бүгү талазы-биле ханы уткамыг, дегелге туруштук сайыраачыг салгыларын көргүзөр, дуржудалыг улаадыр. Мен болдурарыма, дегелгениң 12 дугаар чемпиону Фишер уларын барымдаасы эвээш.

Марк Евгеньевич, бир-тээ «Карпов кани чылдар өрткөгө» деп теманы чугалаан эгелдей берген болганарда, Силерин-биле алырга, оң кылаарың чогуң чүдө? Тайманов. Карповтуң кол куралыры — күштүгү шыдыраачылар-биле ойнааш, оон керек кырыла ап турар практиктик дуржудалыг. Ол ам-ла анык болгаш, шыдыраачы далаа ой талаларын ажиткан, ону кылды четтиккен. Чөгүм-чү оң ужурунда-ла тур боор, оң салган салгылары бөдүң болуучу чык. Дегелгей чемпиону чыккан тура-ла кайгамчык шыдыраачынык мөү-шынарларын бодуна сайырген. Шыдыраачы классикти туружук тергени эки көжөр. Ол чорук бодуңуң удузламыкчыны күженишкенин болдурарың далаал, чөстүр чөкчө ойнаарын негээр. Ынды бөдүң байдалдарга хөмчө-ле кошпак көш кылдыр

СТУДЕНТИЛЕРНИҢ КУШ-АЖЫЛЧЫ СЕМЕСТРИ

Студенттериниң куш-ажылы чайы доостун орав. Чурттуң совхозтарына болгаш колхозтарына, эң чугула тудууларына 600 муң ажил студенттер ажаап турган. Оларга үш-кү семестр куш-ажылы болгаш политиктиг дадыгышкыннык школалык болган. СЭТА-ның корреспонденттериниң илчачы турары болза:

РИГА. Бүдүрүлгө программаның күөстөйин графика оравчок мурнап чоруп турар. Дөрт милаон рубльдиң ажилы кылдыган — Латвияны студент отрядтарының ажилы кылдыган бо-ур. Республиканың эң чугула тудууларында 13 муң анык оолдар, кыстар ажаап, ила ажааптың 36 комплекстерин тудуулаа киржи турар. «Латвия» дөдө дараа-чыла катгыжымшыкынын бажымын дегелге салып турар Латвиянык күрүне университетинин студенттеринде кижилерине онаштыр ажаап кылмышкын үш муң рубль ажилы турар.

КУВЫТА. (Амур область). БАМ-ның төв устанотуңуң бир кол черинде ажаап турар Москваның ужуз-чүдө институтунун студенттери көчүт чараш бөлестерин алган макар-лар. Бүгү-амаалдык ол палычы тудууга турган күвирениң дугайын, бо чүдө чыдак оорууну баштайгы тудуучуларынн найырамын дугайын, тайлаа суурун тудууга москвалыкларын киргез улам шымыкынын дугайын ол бөлестер кезеңе салгыларын чорур.

Тындагы барымы талазында тайлаа Кувыт суур өзүп, өккөн бар чылдар. Чаа кудумчулары тудуу турар, демир-орук шөор орук улам илаа уза бар чорур. Ылаа хой чүүлдерин Москваның ужуз-чүдө институтунун студенттери кылган. Хунуң-не нормалы 125 хулаан куу эвээ кылдыр күөстөйи — москвалыкларын дозук бооп турар. (СЭТА).

САГЫШ-СЕТКИЛДИ ХАЙНЫКТЫРАР

Билдиктер тыва чурукчу С. Лазының перта дөдөгелгезин көргөниң салында-ла сеткил-сагыштыңа каш-каш чүс чылдарга карыштырмап эрте берилген төвүгүн бөлөбөс болуучулары киржип келди. Майна илаа киргез, көрүчүлөргө үнөслөк, аларныкы чөптү макуталы алган чуруктарыны шүтүгүлү дөштөтин чугалаагай, а түгө эгелден үеи барык тосан илаа чыл чедип турар эргиниң дөзүн өсү-төзөңгөшүрүлгө турган өлүм чөктөр дугайында маадырлыг темаларга тураскалган чуруктарыны чөккөкө алыр болдурар.

Алаан-маадыраар! Бо ат ол үеде хорутуу турган. Ядым чоңун өккөңниң дайыныры бай дүжүмөстөр, алаа-хамнар болгаш аларныкы бүгү-ле өккөңкичилерин уластуң коргус чок бөдүлүгү илчирерин алаан дургунар» деп кочулаан алаан турганар. Хостаян күзүн бо эрес-дидим араатарын баштыр Хемчиңиң ой, солагай талаларында арттыра аскалаанын чөй билер. Дайын мурну чартымыда бели 36 карды чораш мөчөзү кирган-авамынн төвөтүзүңкө биле аларга, Хылды-Узукке өскөн кижилер бажын кара-биле көргөн бооп турар. Оң чугалаанын кылды: — Алаан дургунарнын баштары тевеге чүдүрүп өккөңгөш

Кырган-авамы Ак-Сөгө» деп кижилер Самбамың ижин-кара чок эжи—Оттукайың калы төрөөн думамы болган. Кырган-авамының балдыкыны өсүгүр аларга, олар дөрт алышкылар. Оларныкы ортуу бистиди кырган-авамы чорган. Тоогуңуң бо аршынын Ылаан-Калаан, Кижилер туг, Тар-Узук, Даш-Шойгон болгаш өске-даа элден аттарын черлерде астыргылаан баштар хөчөчөкчүлөр.

Чурукчурун уран негелгезиниң ачылы-биле катал төртүгүн бо дөдөгелге «Алаан-маадырларынн бастыргынык соода», «Алаан-маадырларынн тура-халымыкы» болгаш өске-даа чуруктар калаа-даа улаан-болалды хайныктырар.

С. К. Лазы удуз чоңун өрткен ажиң-чөвүлүң харак-на өвүстү чөкчү кылдыр чурар, көрүчүчү болдурарың уран талантың болганмын өөрүң четтөргөңниң илерет-тин. С. САНДУ.